

Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum

Vriendennieuws 2017 – 1

Van de voorzitter

Het was een hilarisch voorval tijdens de reis van negen tegelvrienden naar Brazilië, september vorig jaar. We liepen door een deel van de oude stad van Rio de Janeiro, gegidst door een Braziliaanse tegelvriend. Voor wie we op zijn verzoek ook “De Nederlandse Tegel” van Jan Pluis hadden meegenomen. Een boek dat hij digitaal kende en raadpleegde, maar niet zelf bezat. Trots liep hij er mee onder zijn arm, ondertussen wijzend op de ene na de andere buitengevel die, zoals we dat in Lissabon ook kennen, geheel of gedeeltelijk bekleed was met tegels van eind negentiende, begin twintigste eeuw. Staand voor een van die gebouwen wees hij een façade aan die grotendeels met Nederlandse tegels bedekt was, volgens hem. Wij Nederlanders keken er eens naar, en nog eens, maar mompelden in meerderheid tegen elkaar dat dit toch niet Nederlands was. Onze gastheer liet het nog een paar seconden begaan, en stak toen triomfantelijk de voorkant van het boek de hoogte in. Daar zagen wij, onze schaamte onderdrukkend, de besproken tegel prijken. Onontkoombaar, het paarsblauwe Harlinger Kruiscarré (DNT A.01.27.41). Het voorval toont aan hoe belangrijk het is dat kennis vastgelegd wordt, en kan worden gedeeld. Het maakt dat je in de discussie terug kunt grijpen op een fundament, en niet ten prooi valt aan blinde vlekken. Ook voor verzamelaars en liefhebbers zou het daarom een tweede natuur moeten zijn: leg vast wat je weet over de objecten in je collectie, en geef die wetenschap door.

Wat voor verzamelaars aanbevelenswaardig is, zou voor musea een credo moeten zijn. Verzamelen, registreren, documenteren en onderzoek doen. Zorgen voor een fundament van kennis over je werkgebied. Het is een basisvoorwaarde voor een zichzelf respecterend museum. Daarom is het ook zo’n grote verworvenheid dat ons Nederlands Tegelmuseum, in contrast met heel wat andere kleine musea in het land, een heuse, deskundige conservator in dienst heeft. Het is verheugend dat voor 2017 de gemeente Ede ons museum weer subsidieert. En ook voor de eerstkomende jaren blijft die voorziening nog wel open staan. Niettemin zitten we op een glijdende schaal, en zal gaandeweg een groter deel van het budget op een andere manier moeten worden verworven. Voor bestuur en management in Otterlo een forse opgave, waar we als Vrienden uiteraard mee de schouders onder willen zetten. Maar een van de dingen die voorop moeten blijven staan, is dat we onze deskundigheid verankeren en blijven werken aan de kwaliteit van ons aanbod naar het publiek.

Ook voor 2017 staat er weer genoeg op stapel om enthousiast met onze passie, de tegel, bezig te blijven. Dit Vriendennieuws bericht daarover. Er staat een boeiende studiereis naar Polen op het programma. In het museum zorgt de actieve tentoonstellingscommissie voor een interessant expositieprogramma, en de vernieuwde website gaat mogelijkheden bieden voor het delen van nog meer informatie. De tegeljaardag zal dit jaar weer plaatsvinden in Otterlo, en wel op 30 september. Op die dag, onthul ik hier alvast, zullen we in ieder geval uitgebreid stilstaan bij het werk van de auteur wiens boek daar in Rio zo fijntjes omhoog gestoken werd....

Lejo Schenk

Een gepassioneerd verzamelaar van het eerste uur

Op Nieuwjaarsdag kreeg ik een telefoontje van Joop Gosliga – voor intimi Ome Joop. Hij is inmiddels 94 jaar geworden en zijn gezondheid laat hem steeds meer in de steek. Gedurende zijn leven heeft hij met zijn lijf al de nodige beproevingen moeten doorstaan. Maar hij is er – zoals hij zelf zegt – nog altijd. Wanneer hij gereden wordt, dan komt hij met zijn vrouw Biny nog wel bij hun dochter in Deventer. Maar verder zit hij voornamelijk thuis in Groningen. Een rollator op de parterre en één op de eerste etage. Joop is altijd een ras verzamelaar geweest. Doordat hij voor zijn werk grote delen van Nederland doorkruiste kon hij overal tegelcontacten onderhouden. En geen beurs was te ver of te afgelegen of Joop verscheen er. Zo heeft hij een bijzondere collectie van tegels en tegeltableaus kunnen opbouwen. Van de meeste tegels heeft hij enkele jaren geleden al afscheid genomen. Thuis prijken nog twee tegeltableaus met schepen en enkele ‘aardige’ losse tegels. “Wanneer ik er niet meer ben, moeten de kinderen maar kijken wat zij er mee doen.” Joop is een van de allereerste begunstigers van de Stichting geweest, maar voelt zich nu met pijn in het hart genooddaakt om zijn ‘lidmaatschap’ van de Stichting op te zeggen. Ik heb hem beloofd dit door te zullen geven aan de huidige penningmeester en secretaris van onze Stichting. Ik weet zeker dat ik namens velen spreek, wanneer ik Joop en Biny nog vele gelukkige dagen en jaren mag toewensen.

Ger J.M. de Ree

Duitse hulde voor pionier Jan Pluis

Op 3 december 2016 werd in Emsdetten (gelegen in het Duitse Munsterland, grofweg ter hoogte van Enschede) een nieuw boek over bijbeltegels gepresenteerd. De titel luidt: “Kleine Kostbarkeiten am Kamin-Bibelfliesen in Emsdetten”, en de uitgave is ontstaan onder verantwoordelijkheid van een oecumenische werkgroep van de rooms-katholieke en evangelisch protestantse gemeenschap aldaar. Bij het boek hoort ook een tentoonstelling.

Aan het werk van deze oecumenische werkgroep cultuurgoed Bijbeltegels zijn weer belangrijke bijdragen geleverd door Jan Pluis. Zo schreef hij een inleiding over de tegels die op vier locaties in Emsdetten aanwezig zijn, en die de bron vormden voor de overwegingen die een hele rij van auteurs over de verschillende Bijbelverhalen op deze tegels hebben bijgedragen. Het is dus vanzelfsprekend dat Jan en Henny Pluis thuis werden opgehaald door een van de Duitse tegelvrienden, om na al het gedane werk op ontspannen wijze de presentatie mee te maken. Maar groot was hun verrassing toen onder de presentatie een royaal eerbetoon aan Jan verborgen bleek. Het Emsdettter boek, uitgegeven ter gelegenheid van het feit dat Luther 500 jaar geleden de Reformatie in gang zette, heeft een voorblad gekregen waarin het wordt opgedragen aan Jan Pluis. De tekst memoreert dat eveneens 50 jaar geleden het eerste boekje van Pluis over tegels met Bijbelse voorstellingen verscheen, ter gelegenheid van het jubilerende Nederlands Bijbelgenootschap. “Dit boek wordt opgedragen aan Jan Pluis, de gerenommeerde kenner van historische Nederlandse tegels met Bijbelse motieven.” De tekst memoreert verder dat Pluis sinds 2002 vakkundig, betrokken, vriendelijk en onbaatzuchtig het werk van de werkgroep ondersteunt, en is ondertekend door Kurt Perry van de al vele jaren actieve studiegroepen “Norder Bibelfliesen-team” en de “Arbeitsgruppe Bibelfliesen in Munsterland”.

In zijn lofrede op Pluis, en in het bijzijn van vele kerkelijke en andere autoriteiten, stelde Perry dat Pluis, “de belangrijkste pionier van het tegelonderzoek in Nederland”, met zijn diepe vakkennis ook de basis legde voor de wetenschappelijke ontsluiting van de bijbeltegels in Duitsland, met als hoogtepunt de “Fliesenbibel” uit 2008. Ook citeerde hij uit een ander Duits eerbetoon aan Pluis, uitgesproken te Leer in 2013, waarbij Pluis’ standaardwerk “Bijbeltegels/Bibelfliesen” als fundament voor het Duitse

onderzoek werd geduid. Sinds 2002 hebben de Duitse werkgroepen een stroom aan tentoonstellingen, publicaties, beschouwingen en “tegelpreken” geproduceerd. Theologen en voorgangers in Duitse kerken zien tegels als een belangrijk educatief middel om Bijbelverhalen mee tot leven te brengen, niet in het laatste omdat ze in de dagelijkse leefomgeving voorkwamen. Interessant is dat zowel de reformatische traditie van “het Woord”, als de katholieke beeldtraditie het medium tegel omarmen. Ook daaraan heeft Pluis volgens hen een bijdrage geleverd, omdat hij hen leerde op de tegel “das Kleine und Unscheinbare” waar te nemen. Ter bekroning van de bijeenkomst kreeg Jan een gekalligrafeerde oorkonde aangeboden.

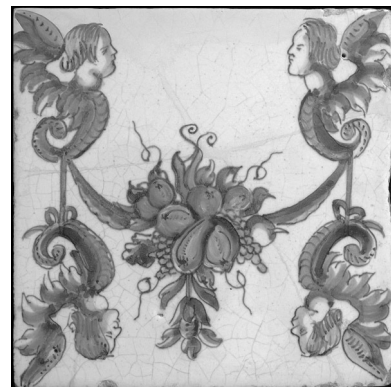
Het ISBN-nummer van de hier genoemde publicatie is 978-3-88761-129-3. Inlichtingen: www.fliesenbibel.de.

Jaardag 2016 in Amsterdam

Op zaterdag 24 september werden we ontvangen in het bijna 100 jaar oude gebouw van het Amsterdams Lyceum in Amsterdam Zuid. Deze school is een fraai staaltje van baksteenbouw in de stijl van de Amsterdamse School. Op de eerste verdieping stond in de aula koffie voor ons klaar met muffins en tegelkoek. Ondanks wat verkeersproblemen, verbouwing van de A1, viel de opkomst niet tegen.

Om half tien werden we door Lejo Schenk, de voorzitter, welkom geheten. Eric Mackay, directeur van het museum, kreeg vervolgens het woord en vertelde ons over de vele activiteiten en exposities die we in Otterlo kunnen verwachten. De nieuwe website komt binnenkort in de lucht. Namens de Vrienden overhandigde Lejo Schenk een fraaie

engelentegel aan de directeur, een schenking van de vrienden.

Daarna werd Wilhelm Joliet naar voren gevraagd. Jan Pluis sprak (in het Duits) zijn waardering uit over het vele werk dat Wilhelm Joliet heeft verzet voor het onderzoek naar de Rotterdams tegels en vervolgens werd Wilhelm door onze voorzitter

tot erelid benoemd en werd hem een, speciaal voor deze gelegenheid ontworpen, zilveren draagspeld met dристip hoekornament en bijbehorende sokkel met tekst overhandigd. Dit werd zeer gewaardeerd. Ook werd de familie, die Wilhelm tot veel steun is geweest, nog in het zonnetje gezet. Zijn zoon besteedt veel tijd aan de website <http://www.tegels-uit-rotterdam.com/> en zorgt dat die up to date blijft. Hierna kon het programma met lezingen beginnen. Als eerste trad Michiel Overhoff naar voren die ons vertelde over de restauratie van het tegeltableau met de slag bij Duins in 1639. Dit tableau, bestaande uit meerdere delen, is in de 19^e eeuw verwijderd van een gevel in de Jordaan en heeft jaren in het Rijksmuseum gehangen. Na de verbouwing van het museum is er een bestemming elders gezocht en dit was een mooie gelegenheid tot onderzoek en restauratie. In Tegel 44 is hiervan een verslag opgenomen. Het tableau, dat behoort tot de collectie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, is nu te zien in het Gemeenlandshuis op de Diermerzeedijk.

Vervolgens was het woord aan Jaap Jongstra die uitgebreid onderzoek heeft gedaan naar Peter van der Kloet van tegelbakkerij d'Oude Prins in de Anjelierstraat te Amsterdam. Naast tegels heeft Van der Kloet ook borden en plaques gemaakt.

Door zijn typische wolkenluchten lukt het om zijn ongesigneerde werken toe te schrijven. Hiervan werden diverse beelden getoond.

Francine Stoffels praatte ons bij over de Tegelreis naar Brazilië. Met een select gezelschap werd dit reusachtige land doorkruist waarbij vele locaties met

fraaie tegels werden bezocht. Verderop in het Vriendennieuws vindt u een uitgebreider verslag.

Tot slot nam ondergetekende het woord en besprak twee gebieden in Amsterdam waar veel Jugendstil tegels te zien zijn. Het gebied rond de Admiraal de Ruyterweg, in West, kenmerkt zich door fraaie tableaux in de vele portieken van de luxe etagewoningen gebouwd na 1907. Dit project was in handen van een projectontwikkelaar gelieerd aan de Electrische Spoorweg Maatschappij die de tram Amsterdam – Zandvoort exploiteerde. In Zuid waren twee projectontwikkelaars actief die in de periode 1899 – 1910 veel tegels toepasten. In de Van Eeghenstraat, grenzend aan het Vondelpark staan een paar panden met zeer fraaie tableaux van o.a. Lotus en Holland, Utrecht. Elders zijn ook fraaie tableaux van De Distel te bewonderen. Voor de middag was

een wandeling uitgestippeld vanuit het Lyceum langs de mooiste tegels in Zuid naar het Spiegelkwartier. Precies om 13 uur konden we aanvangen met de lunch die in de kantine in de kelder van het Lyceum te krijgen was.

Na de pauze was er de vaste rubriek "Vriend, wat vind je van mijn tegel?", het tegelsprekuur door Klaas Regts. Ook dit keer waren er weer fraaie tegels te bespreken.

De dag werd afgesloten met de trekking van de 5 winnende loten uit de nummers die men bij de inschrijving had gekregen.

Al met al waren er die dag zo'n 80 deelnemers en kunnen we terugzien op een geslaagde dag in het fraaie gebouw van het Amsterdams Lyceum.

Na de afsluiting kon men nog een wandeling maken naar het Spiegelkwartier langs de eerder besproken Jugendstiltetegels. In het Spiegelkwartier stond een glaasje wijn voor ons klaar bij Eduard Kramer en Kitty Laméris. Hier hebben nog verscheidene tegel-liefhebbers gebruik van gemaakt.

Frans Klein

Jaardag 2017

Op zaterdag 30 september zal de Jaardag worden gehouden in Otterlo.

Museum

Nieuws uit het Museum

Wij zijn heel blij met de aandacht die wij de laatste tijd in de media krijgen. Vooral onze expositie De Pottenbakkers van de Veluwe heeft veel publiciteit opgeleverd in vakbladen en (landelijke) kranten. Daarbij was ook op Omroep Gelderland en Ede TV hiervoor aandacht. De filmpjes kunnen via onze website worden bekeken

(www.nederlandstegelmuseum.nl). Dit alles helpt natuurlijk enorm om de bekendheid van ons Museum te vergroten. En dat is ook hard nodig om meer bezoekers aan te trekken. Tevens werken we met de andere Edese musea aan een gezamenlijk marketingplan. Ook dit ter verbetering van onze bekendheid. Versterking door samenwerking, zal ik maar zeggen. Verder zijn we genooddaakt om met meer vrijwilligers te gaan werken. Een oproep daartoe in de lokale bladen heeft best een aardig resultaat opgeleverd. Ik ben erg blij met onze nieuwe vrijwilligers. Maar we kunnen eigenlijk wel nog meer nieuwe vrijwilligers gebruiken. Hoe meer, hoe beter. Hierbij doe ik dan ook hier een oproep om u zelf als vrijwilliger aan te melden. Als u meer wilt weten, verwijst ik naar onze website waarop de oproep te vinden is. U bent in elk geval van harte welkom!

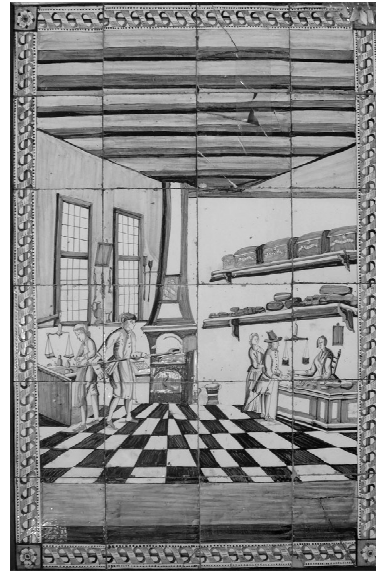
In het kader van de marketing en promotie zijn we samen met de Vrienden goed bezig. Onze samenwerking loopt voortreffelijk. De nieuwe folder en website zijn vrijwel gereed. Binnenkort verwachten wij een en ander te kunnen presenteren. Ook dit weer ter verbetering van de bekendheid van ons museum. De nieuwe website zal echter ook helpen om externe financiering zoals schenkingen en legaten aan te trekken. Ook dit is hard nodig vanwege het feit dat de gemeentelijke subsidie weer verder wordt verlaagd. Mocht u een schenking overwegen, dan kan vanwege onze ANBI-status sprake zijn van een belastingvoordeel. Meer informatie hierover vindt u eveneens op onze website. Verder ben ik erg blij met onze Expositiecommissie. We hebben nu een aantrekkelijk programma voor de komende twee jaar. Het behoeft natuurlijk geen betoog dat dit allerlei voordelen biedt. In de bijdrage van onze conservator, Johan Kamermans, treft u meer informatie aan.

Ik wens u alle goeds toe in dit nieuwe jaar en verheug mij wederom op de samenwerking met u!

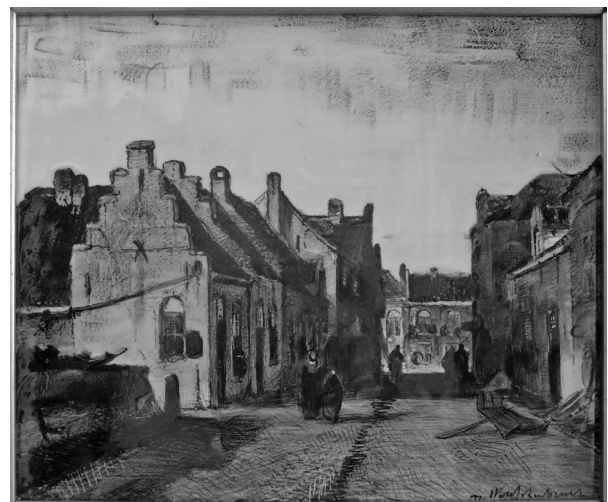
Eric Mackay, directeur

Nieuw aanwinsten

In het afgelopen half jaar is de collectie verrijkt met een aantal bijzondere tegels en tableaux. Hiertoe hoorde vooral de bijzondere groteskentegel die wij op de jaardag van de Stichting Vrienden mochten ontvangen. Bovendien kregen we uit handen van ons erelid Wilhelm Joliet twee handgeschilderde porseleinen tegels uit Meissen, gemaakt in 1989-1990.

Opmerkelijk is een tegeltapeau van een bakkerij uit de eerste helft van de negentiende eeuw, dat in opdracht zal zijn gemaakt. De voorstelling is naïef uitgevoerd, zoals blijkt uit het onbeholpen perspectief. Ook de compositie, waarin een groot deel van de voorstelling wordt opgevuld met tegelvloer en balkenplafond, laat zien dat de schilder geen goed voorbeeld voor ogen had en zelf niet genoeg ervaring of talent had om het oppervlak evenwichtig te vullen. Daar staan tal van aansprekende details tegenover, zoals de mensen bij de toonbank en de dozen met opschriften 'anijs', 'krakelin' en 'moppen'. De lijst is voorzien van een plaatje met opdracht, waaruit blijkt dat het bij een twintigjarig bedrijfsjubileum (onbekend welk bedrijf) op 26 oktober 1940 door het personeel is geschonken. Het tableau was op dat moment al een eeuw oud. Het tableau is gemonteerd op een zeer zware drager, een deel van de tegels is gebroken en er zijn losse scherven. Het is daarom niet direct toonbaar, maar als eenmalig opdrachtwerk toch zeer interessant.

Eveneens kreeg het museum twee grote tegelplaten van Rozenburg uit de jaren 1890. Bijzonder daarbij is een plaat die aan de voorkant een straatje in Rhenen toont, naar een schilderij van Jan Weissenbruch (1822-1880).

Op de achterkant is de schets voor een ander landschap te zien, een huis aan het water, gesigneerd door

aan fotografie, schilderkunst, meubelkunst, naaldkunst en ook aan de vele uitingen van keramische kunst. Nog tot en met 17 april aanstaande loopt in de grote expositiezaal van het museum de tentoonstelling over De Pottenbakkers van de Veluwe. In nieuwe hoge vitrines met daglichtverlichting wordt het werk van maar liefst 17 pottenbakkers uit de 20^e- eeuw opgevoerd. Er zijn drie duidelijke centra van pottenbakkersactiviteiten op de Veluwe. Dit zijn Epe, Apeldoorn en Putten. In Epe zijn dat de bekende kunstpottenbakkers Chris Lanooy en Frans Slot. Zij leveren een grote rij leerlingen af die allen met succes hebben gewerkt. In Apeldoorn was de familie Andréé actief vanaf het midden van de 19e eeuw. Zoon Hein weet de pottenbakkerswerkplaats voor gebruikskeramiek om te bouwen tot kunstaardewerk atelier. In Putten zijn Franz Wildenhain en Marguerite Friedländer neergestreken. Zij zijn in Burg Giebichenstein in Halle bij Leipzig verbonden aan het Bauhaus. Zij ontvluchten echter het land in 1933 in verband met het opkomende nationaalsocialisme. In Putten gaan zij door in de trant van het Bauhaus. Maar in 1940 ontvlucht de Joodse Marguerite Friedländer ook ons land om zich definitief te vestigen in Amerika. Het atelier in Putten wordt overgenomen door de ontwerper en keramist Willem Stuurman.

In de tentoonstelling valt op dat de 17 pottenbakkers pure alchemisten waren en alle aandacht gaven aan vorm en ingewikkelde glazuren. Zij gaven deze glazuren zelfs op de natuur geïnspireerde namen. Vandaag de dag mogen veel van de destijds gebruikte grondstoffen, zoals kobalt en cadmium, niet eens meer worden gebruikt. Kunstpottenbakker is een typisch 20ste-eeuws verschijnsel te noemen. Dat kunt u zelf waarnemen wanneer u deze boeiende en met veel lof ontvangen expositie komt bezoeken.

Ger J.M. de Ree

Randprogrammering bij de expositie De Pottenbakkers van de Veluwe

Bij de expositie zijn twee middagen met activiteiten georganiseerd.

Kindermiddag op 1 maart

Op woensdagmiddag 1 maart (voorjaarsvakantie voor de regio's midden en zuid) organiseert het Nederlands Tegelmuseum een middag voor kinderen en hun begeleiders. De keramisten Diana ten Brinke en Laurens Goldewijk geven dan demonstraties.

Laurens Goldewijk (1943) is één van de leerlingen van de Eper pottenbakker Frans Slot. Hij heeft van zijn leraar de glazuren en recepten overgenomen, die deze op zijn beurt had van Chris Lanooy. Zijn atelier in Zevenaar heeft hij enkele

jaren geleden gesloten, maar op kleine schaal stookt hij vanuit huis nog altijd regelmatig zijn oven.

Diana ten Brinke woont in Epe en volgde vanaf 2003 de opleiding Keramische Technieken bij de SBB Gouda. Toen zij zich realiseerde welke rijke traditie Epe kent op het gebied van de pottenbakkerskunst heeft zij

contact gezocht met Laurens Goldewijk, die daarmee een van haar leermeesters geworden is.

Kinderen kunnen deze middag ook zelf een tegel beschilderen, een speurtocht in het museum doen en de expositie samen met de keramisten bekijken. Het museum is voor de kinderen deze middag vrij toegankelijk, zij krijgen ook limonade (begeleiders betalen wel toegang). U bent met uw (klein)kinderen van harte welkom.

Vriendenmiddag op 25 maart

Op zaterdagmiddag 25 maart zijn er lezingen van een keramist en een verzamelaar. De pottenbakker Hans van Riessen (1946) is één van de laatste leerlingen van Frans Slot, en hij nam diens met hout en turf gestookte vlamoven over, die hij opnieuw opbouwde in Vledderveen, waar hij nog altijd woont en werkt. Mevrouw Henny Schaap-van Wilgenburg vertelt hoe ze jaren geleden met haar man, in Putten woonachtig, op het spoor kwam van pottenbakkerij Het Kruikje en de keramisten Marguerite Friedländer en Franz Wildenhain. De interesse leidde tot een verzameling en een publicatie. Aansluitend is er een rondleiding over de expositie.

Meer informatie op de website van het museum: www.nederlandstegelmuseum.nl.

De Vriendenvitrine

We hebben Evert van Gelder en Lejo Schenk bereid gevonden de komende tijd de Vriendenvitrine te vullen. Evert laat een deel van zijn grote collectie Bijbeltegels zien van 1 maart tot en met eind juni. Lejo neemt dan het stokje over. Vanaf 1 juli vult hij de daaropvolgende vier maanden de vitrine met tegels van buiten Nederland. Beiden schrijven hierna iets over wat zij aanbieden in de vitrine. Tenslotte: het is niet gemakkelijk steeds weer vrienden te vinden voor een bijdrage aan de Vriendenvitrine. Toch vinden we het nog steeds een goed idee om de Vriendenvitrine in stand te houden. Schroomt u dus niet u aan te melden voor een komen-

de periode. Dat kan bij Vries Kool, vries-kool@outlook.com, of Marianne van den Ent, mariannevandenent@concepts.nl.
Marianne van den Ent en Vries Kool

Bijbeltegels vanaf ca. 1660 tot 2016!

1 maart t/m 30 juni

Midden van de zestiger jaren ben ik met verzamelen begonnen toen ik van Tine, mijn echtgenote, mijn eerste Bijbeltegel kreeg. Wij woonden toen in Heerenveen, Friesland. Van die tijd dateren ook de eerste contacten met de tegelkenner bij uitstek, Jan Pluis. In die tijd kon men in vrijwel alle antiekwinkels en op antiekmarkten in het Noorden van ons land tegels kopen. Ik had al belangstelling voor cultuur, antiek etc., zodat ik regelmatig in antiekwinkels struinde. Na deze eerste tegel kocht ik er nog enige tegels bij en van het een kwam het ander, de collectie groeide gestaag. Vrij snel heb ik toen besloten om mij bij een onderwerp te houden en wel de Bijbeltegels. Mijn doel was en is nog steeds om zoveel mogelijk Bijbelse thema's die op tegels staan afgebeeld (ruim 600 bekend) te verzamelen. Bovendien nog in zoveel mogelijk verschillende uitvoeringen.

Vlak nadat het bestuur van de Vrienden was opgericht ben ik als penningmeester in 1970 toegetreden tot het bestuur en dat heb ik ca. 25 jaar gedaan. Tevens heb ik in de afgelopen jaren vele tentoonstellingen mogen organiseren tot over de landsgrenzen heen. Ook heb ik een waardevolle ondersteuning kunnen geven aan de in Duitsland in 2008, met herdruk in 2012, uitgegeven Fliesenbibel.

Mijn bedoeling is de Vriendenvitrine te vullen met een aantal bijbeltegels met daarbij de open geslagen Bijbels waarin de prenten staan afgebeeld. Verder een Friese plaat en tegel waarvoor dezelfde spons is gebruikt. En enkele zeer zeldzame uitvoeringen van Bijbeltegels. Tenslotte een spiksplinternieuwe Bijbeltegel met nieuwe voorstelling, anno december 2016, die ik kreeg aangeboden na een lezing in Goes, bij de opening van een Oude Bijbel tentoonstelling, over de invloed van de prenten in oude Bijbels op tegels.

Evert van Gelder

Specialiteiten en bijzondere tegels uit een brede collectie

1 juli t/m 31 oktober

Vries Kool vroeg mij alvast een paar zinnen voor dit bulletin te schrijven in verband met het vullen van de Vriendenvitrine.

Ik zal een jaar of vijftien geweest zijn toen ik mijn eerste vier tegels kocht en door het verzamelvirus werd aangetikt. Het was een blokje van de bekende paarse anjertegels, drie bloemen op de hoeken en een grote bloem in het midden vormend. En onvermijdelijk heb ik die natuurlijk altijd bewaard.

Mijn verzameling is sindsdien naar alle kanten uitgebreid. De kern ervan, het zal velen van u bekend

voorkomen, zijn natuurlijk een aantal fraaie veelkleurige zestiende en zeventiende-eeuwse Nederlandse tegels. Maar ook de achttiende, negentiende en zelfs twintigste eeuw zijn met diverse stukken vertegenwoordigd. Daarnaast kreeg ik, zeker ook door de vele reizen die ik in mijn werk moest maken, oog voor de buitenlandse productie. Zo heb ik een mooie collectie vroege Spaanse en Portugese tegels en andere bouwkeramiek. Daarnaast zijn op kleinere schaal België (art deco en loodglazuurtegels), Duitsland (idem), Frankrijk, Engeland, Turkije (enkele Iznik-producten) en Iran (bijenkorfttegels) vertegenwoordigd. U begrijpt het: een miniatuur-tegelmuseumje, waaruit het lastig is een representatieve keus voor het totaal te maken. Dus is, althans op het moment dat ik dit schrijf, mijn plan het tonen van enkele specialiteiten uit de collectie. Ik denk aan een serie Europese middeleeuwse vloertegels, en een serie Spaanse "alizares" (langwerpige gehoekte tegels voor traptreden, vensterbanken of altaarranden). Daarnaast nog wat bijzondere vroege Spaans-Moorse tegels, een zestal fraaie Nederlandse "Collaerttegels", en last but not least de naar mijn smaak mooiste zes van de serie "Pruikenburgtegels" waarover ik in Tegel 43 het verhaal vertelde. Maar wie weet wat ik nog tegenkom als ik weer eens door alle kistjes ga...

Lejo Schenk

Beurzen, tegelreizen/excursies, European Ceramic Tile Circle (ECTC)

Tegelbeurzen

Tegelbeurs Delft

Zaterdag 11 februari is er weer beurs in Delft voor antieke tegels en bodemvondsten. Openingstijden: 9.00-13.00 uur.

Congregatiegebouw, Brabantse turfmarkt 9, Delft. Het aanbod op deze beurs bestaat uit voornamelijk Nederlandse bodemvondsten zoals: baardmankruiken, majolica, tin, glas, metaaldetectorvondsten en munten. Inlichtingen: 0648466725 of 0152122227; tpvanhalderen@gmail.com.

Tegelbeurs Leersum

Zaterdag 4 maart van 10.30 tot 14.30 uur (de toegang is gratis).

Locatie: Sport- en Cultuur Centrum De Binder, Hoflaan 29, Leersum.

Routebeschrijving: A12 (Utrecht/Arnhem) → Afslag 22 Maarsbergen/Leersum → onderaan afslag rechtsaf richting Leersum volgen (± 5 km) → doorrijden tot rotonde en vervolgens linksaf → 1e stoplicht rechtsaf → na ± 200 meter ligt de Binder aan uw linkerhand. Inlichtingen: Gré van Essen & Nora de Nas, tel 0031 (0) 620282073, email nora.gre@kpnmail.nl

Tegelreizen/excursies

Tegelstudiereis Brazilië werd unieke en intense ervaring

Van Amsterdam via Rio de Janeiro naar Salvador de Bahia, daarna naar Recife, terug naar Rio en vandaar retour Amsterdam. Dat was het vluchtplan voor de negen vrienden die van 4 tot 21 september onder leiding van Francine Stoffels de oostelijke kustregio van Brazilië verkenden op zoek naar tegels. Dat zoeken was overigens niet nodig, want de tocht was door Francine gedurende een jaar of twee zorgvuldig voorbereid. Die voorbereiding leidde tot een intensieve reis met een rijk programma. Bezoekers van onze Jaardag in Amsterdam kunnen daar ook van getuigen, want luttele dagen na terugkeer wist Francine daar al een boeiende samenvatting van de reis te presenteren, met heel veel aansprekende beelden gemaakt door partner Tom en medereizigers.

Na een lange vlucht vanuit Amsterdam en een nipte, maar geslaagde overstap in Rio arriveerden we zondagavond 4 september 's avonds laat in Salvador de Bahia, de oude hoofdstad van het Portugees-koloniale Brazilië. Pas de volgende ochtend zagen we hoe schitterend dit keurige hotel uitkeek over de baai en palmenstranden van Salvador.

Maandag bezochten we een klein keramiekmuseum met ook een (deels Europese) tegelverzameling, en daarna een kerk en een tot hotel omgevormd klooster. De eerste confrontaties met fraaie, vooral 18de-eeuwse

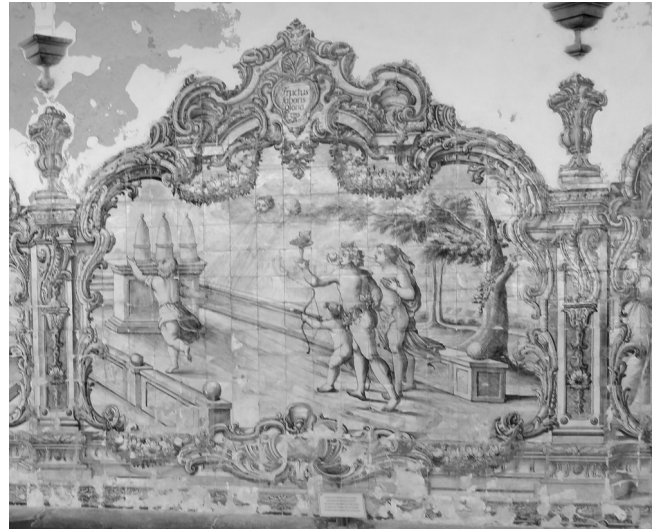
Portugese tegels en tegeltaleaus. In de kerk, Igreja do Passo waren we getuige van een restauratieproject waar onze begeleidster, tegelvriendin Zeila Maria Machado, een belangrijke rol in speelde. Zoals ook het geval is bij de tegelrestauratie van de imponerende barokke Catedral Basilica, die we de volgende dag zouden gaan zien.

Na een wandeling door de deels vervallen, maar mooie oude binnenstad van Bahia dronken we op een terras bij de ondergaande zon over de oceaan onze Caipirinha, de typisch Braziliaanse cocktail van cachaça (een suikerrietdestillaat), veel limoen, ijsklonten en fijne witte suiker.

Op dinsdag 6 september werd het betegelde kerken- en kloosterbestand van Salvador verder verkend. We bezochten een tweetal restauratieprojecten, waaronder de kathedraal, en daarna het gebouw van de Derde Orde (dat is de vaak rijke lekensectie van een kloos-

terorde) en de kerk en het klooster van San Francisco. Opnieuw overweldigende betegelingen, ondermeer naar de spreuken van Horatius en de levens van St. Franciscus door Bartolomeu Antunes uit 1737. Het is overigens opvallend dat relatief vaker dan Nederland de makers van grote tableaus bekend zijn.

De volgende dag was er voor de afwisseling tussen al het bedwelmende blauw-wit een bezoek gepland aan de levendige overdekte markthal, waar we een uitstekende lokale lunch genoten, opgevrolijkt door traditioneel geklede medewerkers. Na de lunch voerden Zeila en haar man Edmilson ons naar de kerk van Monte Serrat, een bedevaartsoord waar we voor het eerst blauw-wit-gele zeventiende eeuwse tegels zagen, en de Igreja de Bonfim met negentiende eeuwse tableaus.

Donderdag 8 september stond er een busje klaar dat ons door de Recôncavo, de vruchtbare agrarische kustdelta met resten van oude suikerrietfabrieken voerde. We scheepten in op een motorbootje dat ons naar een verlaten, verwaarloosde

kapel van een vroegere landeigenaar voerde. De ruïne was van binnen tot in de nok betegeld met driekleurige Portugese tegels. Een weemoedig stemmende ervaring, die nog werd versterkt door een uitstekende simpele lunch die een paar kilometer verder langs de rivier in een haveloos restaurantje op palen werd geserveerd door een plaatselijke uitbaters-

familie. Na nog enkele locaties in Cachoeira en Santo Amaro bezocht te hebben, begonnen we aan de terugtocht naar Salvador. Er was weinig slaaptijd, want om vier uur 's nachts ging de wekker voor ontbijt en vertrek naar de luchthaven om de ochtendvlucht naar Recife te halen. Daar zouden we tot 13 september bivakkeren in een hotel aan de rand van het oude stadcentrum.

Vrijdag de 9^e bezochten we het joodse synagogemuseum van Recife, waar te midden van de Europese Jodenvervolgingen (inquisitie) door de Nederlandse gouverneur Johan Maurits van Nassau een liberaal beleid werd gevoerd. Voor zover een koloniale heerser geliefd kan zijn, blijkt "onze" Johan M. het daar in die vroege zeventiende eeuw redelijk gedaan te hebben. Na een snel bezoek aan het kunsthandwerkcentrum langs de rivier, en een bezoek aan het oude Hollandse fort dat nu stedelijk historisch museum is, kon iedereen vrij de stad in of naar het hotel. Wie koos voor wandelen door de stad ontdekte nog menige interessante plek, ook met fraaie contemporaine betegelingen.

De zaterdag daarop was vooral gereserveerd voor een bezoek aan het Oficina Francisco Brennand, een tentoonstellingsruimte opgericht door de gelijknamige, beroemde Braziliaanse keramist in en rond de oude dakpannenfabriek van zijn vader. Zijn werk, van tegels tot sculpturen en architectonische fantasieën, werd hier getoond.

Daarna volgde een bezoek aan het Instituto Ricard Brennand, opgericht door een neef van Francisco, waar ons in het restaurant een rijk buffet van nationale gerechten werd aangeboden. Het Instituto bestaat uit een verzameling tentoonstellingsruimten met de collectie van Ricardo.

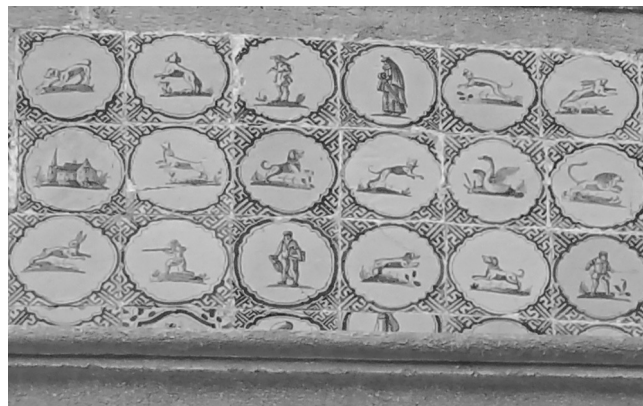
Zondag 11 september bezochten we Olinda, het hooggelegen historisch deel van Recife met daarin de kathedraal van Sé, waar we nog een staartje van de zondagsmis meepakten. Mooie tegeltableaus met levens van Franciscus en werken van Barmhar-

tigheid zagen we nog in kerk en klooster van San Francisco en de Igreja Misericórdia.

's Middags bleek ons integrale gezelschap uitgenodigd voor een borrel en collectiebezichtiging bij Eni Savio Nuned de Santos, een contact van Mark van Veen.

Een van de volgende hoogtepunten van de reis was de maandag het bezoek aan de Derde Orde kerk van Sint Franciscus en het klooster, museum en vergulde kapel van Santo Antonio. Hier bevinden zich de Nederlandse tegels waarover bericht werd in Tegel 36.

In de kloostergang kregen we van de bevriende restauratrice Pérside een toelichting op het fabuleuze restauratieproject dat daar is uitgevoerd.

Met de bus ging het 's middags verder, via het bountystrand bij het historische fort Orange, naar Iguarapa. Een klein stadje waar we het naar verluidt oudste Franciscaanse kerkje in de regio bezochten, en er op de terugweg naar de

stad consternatie uitbrak omdat een van ons het busje gemist bleek te hebben. Gelukkig bleken ook op het Braziliaanse platteland de smartphones te werken en werden we herenigd.

Dinsdag 13 september vlogen we terug van Recife naar Rio. Daar had Francine een gerieflijk eigentijds hotel gevonden aan het Ipanema strand. Waar ons hotel op het eigen strandterras sophisticated voedsel in de aanbieding had, met ook weer een aantrekkelijke variant van de Caipirinha. We voelden ons wereldburgers, deze dagen, met om de hoek het Copacabana strand en wandelend tussen publiek en deelnemers van de laatste uren Paralympische Spelen.

Woensdag bezochten we onder andere de beroemde Escaderia Selarón, de over honderden meters betegelde trappenstraat. Voor de een puur een visuele attractie, voor de ander een mooie trouwfotolocatie, voor tegelaars een wonderlijk postzegelalbum waar je van de gekte haast niet weet waar je kijken moet.

Deze dag bezochten we weer een typisch kilorestaurant, een buffetrestaurant waar je de (zeer schappelijke) eenheidsprijs betaalt voor het gewicht aan voedsel dat je hebt opgeschept. Tegen het eind van de middag wandelden we naar de kabelbaan die ons op de top van de beroemde Suikerbroodberg bracht. Na een weergaloos uitzicht konden we daar de zon zien ondergaan en de stad in avondschijsnel zien oplichten.

De dag erop wachtte Dora Alcantara, de bekende onderzoekerster en publiciste in de hotellobby om ons te begeleiden naar het Museu do Açude. Een landhuis, eclectisch gevuld met een tegel- en keramiekverzameling door de industrieel en verzamelaar Castro Maya (1894-1964).

Dora gaf een toelichting op een aantal Portugese tableaus die zijn geïnspireerd door gravures van Johannes Visscher naar schilderijen van Jan van Goyen. Op andere plekken in het huis en in het tropisch bospark rondom troffen we diverse, merendeels latere Nederlandse tegels aan. 's Middags ging het, terug in Rio, te voet verder. Onder leiding van weer een andere enthousiaste Braziliaanse tegelvriend (Fabio Carvalho) wandelden we door 19de-eeuwse straten waar we behoorlijk wat Nederlandse tegels op buitengevels te zien kregen. Meest Utrechts, volgens Fabio. We waanden ons in Lissabon, met dien verstande dat de Brazilianen ons vertelden dat de gewoonte om buitengevels te bekleden juist vanuit Brazilië naar Portugal was geëxporteerd door repatriërende koloniale, en niet omgekeerd! De avond was gereserveerd voor het bezoek aan de tegeltentoonstelling Azul Cobalto, Azulejos e Memórias, in de Galeria Scenarium. Mede-eigenaar Nelson Torzecki is de verzamelaar, en samen met zijn business partner Plinio Froes bood hij de hele Nederlandse club een prachtig diner aan in hun tegenover liggende expositie/eet- en danscentrum Rio

Scenarium. Een enkele Otterlo-er waagde zich daar zelfs even tussen de sambagenieters.

De vrijdag erna maakten we opnieuw een pelgrimage te voet langs een groot aantal kerken en monumenten, zorgvuldig door Francine voorbereid. Het kostte haar af en toe kopzorgen om de discipline in de

groep zo te bewaren dat we binnen de geplande tijd ook de geplande bezienswaardigheden te zien zouden krijgen. In de dagen daarop liet zij de teugels dan ook wat varen. Voor zaterdag de 18^e was er een keuzemenu van musea, nog een historisch klooster, architectuur of strandactiviteit. Ook zondag trok de groep wat meer gesplitst op, al ging de meerderheid op excursie naar de buitenstad Petrópolis, waar onder meer de schrijver-humanist Stefan Zweig zijn laatste jaren sleet.

Maandag 19 september stond een tocht naar het beeld van Cristo Redentor, met zijn gespreide armen de beschermer van stad en volk van Rio, op het programma. En voor de middag het knusse stadsdeel Santa Teresa, populair bij jongeren en kunstenaars. In deze laatste dagen werd ook nog een andere culinaire troef van Brazilië getest, het vleesgrillrestaurant. In een stijlvolle ambiance met olijke gastheren worden aan tafel van grote dampende spiesen de meest verrukkelijk gegrilde vleessoorten aangeboden. Het stopt pas als je je bierviltje omdraait..

Ook aan deze reis moest een eind komen. Op dinsdag 20 september pakten we onze koffers. Daarna een afscheidslunch in Garota de Ipanema, waar licht vermoeide reizigers de loftrumpet staken en dankbare attenties aanboden aan een nog meer vermoeide reisleidster. Dank Francine, voor het onvergetelijke dat je hebt aangericht.

PS

Let wel, ook dit verslag is een persoonlijke weergave van de zaken die op deze verslaggever de meeste indruk maakten. Het programma was zo rijk dat elk van de deelnemers er een geheel eigen verhaal over zou kunnen vertellen. Daarom wordt er, als ik dit schrijf (december 2016), dan ook nog gewerkt aan een gedetailleerd en geïllustreerd verslag waar alle reizigers

een bijdrage aan leveren. Dat verslag is voor belangstellenden te zijner tijd ongetwijfeld op onze vriendenwebsite mee te beleven.

Lejo Schenk

Tegelvriendenreis naar Polen 15 – 20 mei 2017

De reis naar Polen voor de Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum gaat door. Hieronder vindt u het definitieve programma waarin o.a. een bezoek aan het Art Nouveau museum in Plock op vrijdag is ingelast. Voor informatie over de Nederlandse tegels aldaar verwijs ik naar de site <http://ezine.codart.nl/> met daarin in het 8^e nummer een artikel door Piotr Ozcko over de Nederlandse tegels in Polen.(in het Engels).

Definitief programma

Maandag 15 mei

14.30 uur Amsterdam - Warschau (1200 km) per KLM

Stadsbezoek *Warschau* op eigen gelegenheid - Welkomstdiner - Hotel in Warschau

Dinsdag 16 mei

Vroeg op! Met de bus naar *Wilanow paleis*, Stijlkamers, Faience Cabinet, 17^e en 18^e eeuw - *Lazienki paleis*, veel kunst, gebouwd door Tielman van Gameren (Utrecht 1632- Warschau 1706), tegels van o.a. Willem vd Kloet - Hotel Warschau

Woensdag 17 mei

Vroeg op! Met de bus naar *Pultusk*, St Franciscus Kapel met tegels vd Kloet (60 km) - *Maribor*, Kasteel Marienburg, Hollandse tegels aangebracht in 1892 (256 km) - Hotel Gdansk

Donderdag 18 mei

Hele dag *Gdansk* - Gdansk raadhuis, restauraties met Hollandse tegels - Artushof - Stadsmuseum - Hotel Gdansk

Vrijdag 19 mei

Met de bus naar *Plock*, Mazowiecki Muzeum, Art Nouveau en Art Deco (276 km) - *Nieborow*, paleis, tegels Utrecht en Amsterdam, Pools Art Nouveau aardewerk. Paleis gebouwd door Tielman van Gameren, zeer fraaie tuin (72 km) - *Warschau* (80 km) - Afsluitingsdiner - Hotel Warschau

Zaterdag 20 mei

Ochtend in *Warschau* - Vlucht Warschau - Amsterdam einde middag

Kosten ca € 990 per persoon. Reken op ongeveer € 40 - € 50 eten/drinken per dag.

Er zijn nog een paar plaatsen beschikbaar!

Frans Klein

Tegelreis naar Engeland, mei 2018

In voorbereiding is een tegelreis naar Engeland in mei 2018.

Op het programma staan een aantal musea in Stoke-on-Trent, het Jackfield Tegelmuseum te Ironbridge en enkele musea met tegels in London.

Reisduur zal 7 of 8 dagen zijn, het vervoer is per bus. Ik verneem graag hoeveel belangstelling er bestaat voor deze reis, zodat ik daar bij de organisatie rekening mee kan houden.

Bij interesse voor deze reis mailen naar Mark van Veen (vanveen.mark@gmail.com) of bellen naar 0647132192.

Mark van Veen

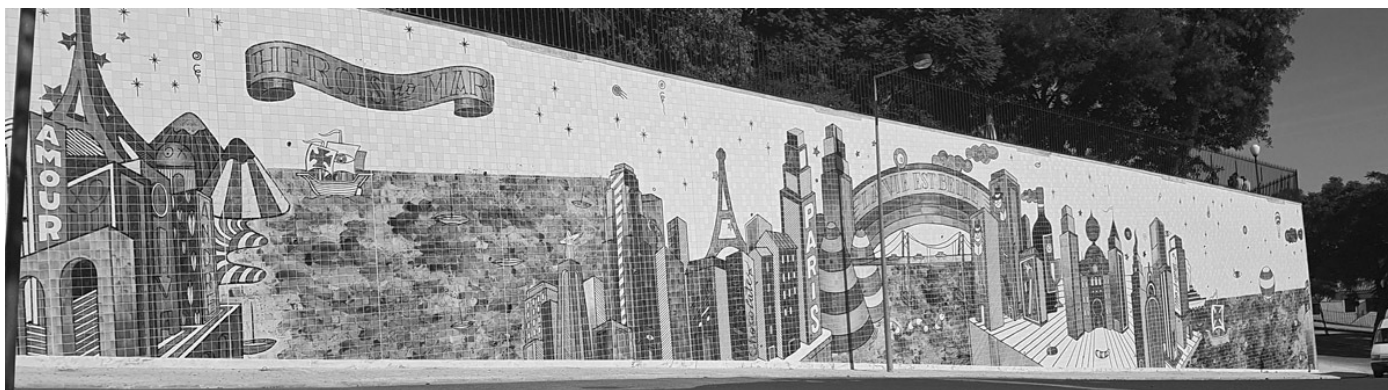
Vrienden in den Vreemde

In Lissabon is de liefde voor de *azulejo* bloeiende. Er verschijnen elk jaar nieuwe boeken en er komen steeds nieuwe tegeltoepassingen bij. Een gigantisch tableau, HERÓIS DO MAR (Zeehelden) van 'André' is afgelopen jaar aangebracht op de muren langs het Campo de Santa Clara.

Van verwaarlozing is helaas ook sprake. Toen ik Inês Pinto en familie meenam naar de tientallen glorieuze bijbeltableaus met oud-Portugese titels in het trappenhuis van het Santa Casa da Misericórdia in de Rua de Mouraria, bleek het hele gebouw al bijna een jaar leeg te staan. De lichtschakelaars werkten nog, maar er was totaal geen bewaking! Over dit voormalige Colégio dos Meninos Órfãos da Mouraria is in 2005 een boek gepubliceerd door Inatel, met afbeeldingen in kleur, en teksten van onder anderen José Meco.

Bij de in keramiek gespecialiseerde Galeria Ratton was een tentoonstelling te zien van de in Amsterdam wonende en werkende kunstenares Maria Beatriz, die ook tegels en tegeltaleaus heeft gemaakt. Er is een tweetalig overzicht van haar oudere en nieuw werk verschenen met vele schitterende kleurenplaten: *Trabalho de casa/Homework 1960-2013* en *Calendário/Calendar*, uitgegeven door Casa da Cerca – Centro de Arte Contemporânea resp. Galeria Ratton, en bij deze laatste in één band te krijgen. Zeer de moeite waard.

We hebben nog vele andere tegelvrienden gesproken die de Portugal- en Braziliëgangers ook kennen, Susana en Pedro Flor, Fábio Carvalho, Rosário Salema, João Pedro Monteiro en Feliciano David, en prachtige nieuwe boeken gekregen:

Augusto Moutinho Borges (red.), *Convento de Santa Teresa de Jesus de Carnide : O Falar das Pedras* (uitgegeven door de Confraria de São Vicente de Paulo in 2016), met een hoofdstuk van de hoofdredacteur over de tegels.

Contributos para o estudo e salvaguarda do Azulejo de Lisboa, uitgegeven door de Câmara Municipal de Lisboa in 2014, met bijdragen van onder anderen de ons bekende Dora Alcântara, Susana Varela Flor, Pedro Flor, José Meco, Vitor Serrão en Fábio Carvalho. Het artikel van Dora is de Braziliëreizigers al eerder toegestuurd. Het is een veelzijdig boek dat allerlei onderwerpen behandelt, zoals productieplaat- sen en –technieken, tegelschilders, tegelroutes in Lissabon en ga zo maar door. 300 rijk geïllustreerde bladzijden.

Francisco Queiroz, *Os Catálogos da Fábrica das Devesas* (Chiado Editora, 2016).

Amigos do Museu Nacional do Azulejo 2003-2015, een fraai geïllustreerd boekwerk van onze Portugese tegenhanger over hun eigen geschiedenis. Aan de ene kant staat *Dos amigos para o museu*, met foto's van alle schenkingen van de Vrienden gezamenlijk en individueel aan het museum, en aan de andere kant *Dos amigos para os amigos*, over de vriendenvereniging zelf. Onze vereniging wordt er ook tweemaal in genoemd en enkele Vrienden staan zelfs op een foto. De teksten zijn van Paulo Henriques en Theda van Royen en ook andere Portugese vrienden van ons hebben eraan meegewerkt. Misschien een idee voor onze eigen vriendenclub?

Het Museu Nacional do Azulejo heeft een nieuwe gids, ook in het Engels. De behandeling van de tegels is chronologisch gebleven, maar er is geen expliciete indeling meer naar stijlperioden. Hij is groter en mooier dan de vorige, maar ook duurder (€ 32). Van de grote overzichtstentoonstelling van tegels en tableaux uit de eigen collectie in een bijgebouw van het Museu de Lisboa (vroeger: Museu da Cidade), met als curator José Meco, was de catalogus helaas nog niet klaar.

Feliciano David, de huidige voorzitter van de Amigos, die met zijn echtgenote de grootste particuliere tegelcollectie van Portugal bijeen heeft gebracht, heeft deze verkocht aan Joe Berardo (eigenaar van o.a. Quinta da Bacalhoa), op voorwaarde dat zij bij elkaar blijft. Binnenkort zullen we dus naar Estremoz moeten reizen, waar het nieuwe museum komt.

Met een koffer vol boeken en een hart vol saudade, zijn we teruggekeerd naar Amsterdam.

Francine Stoffels (foto's: Tom Swaab)

European Ceramic Tile Circle (ECTC)

Nederland

Otterlo: Tegelmuseum - Pottenbakkers van de Veluwe, tot en met 17 april 2017. Daarna een expositie over de totstandkoming van bloemen op tegels via botanische tekening, prent en tegel.

Scheveningen: Museum Beelden aan Zee - Picasso aan zee. Beelden en keramiek van Pablo Picasso. Picasso heeft in zijn leven fantastische sculpturen en borden gemaakt van keramiek. Een deel is nu te zien in Scheveningen tot 5 maart. Catalogus à € 19,95 verkrijgbaar.

De Rijk: Museum Het Houten Huis - Expositie over Noord Nederlandse Majolica van 8 januari tot 26 maart 2017. Deze tentoonstelling is samengesteld door Pieter Tichelaar en wordt vergezeld van een boekje met de titel "Het Korfje", ondertitel 'Herkennen en beschrijven van vroege majolica', à € 9,95.

www.houtenhuis.nl/home

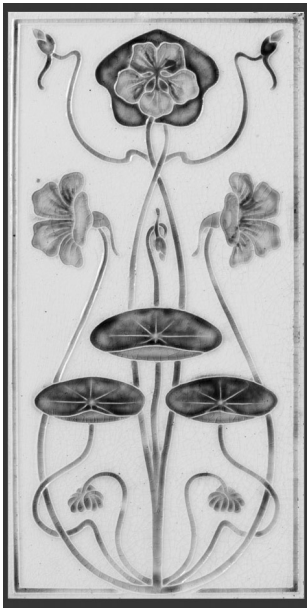
Verenigd Koninkrijk

Tiles and Architectural Ceramics Society:

<http://tilesoc.org.uk/tacs/>

Nieuw: www.prossertheengineer.co.uk - Website met informatie over Richard Prosser, de uitvinder van het "dustpressing" productieproces. De grondlegger van de industriële vervaardiging van wand- en vloertegels. Hiervoor ontving Richard Prosser in 1840 een patent dat verzamelaars kennen van de achterzijde van de vroege 19^e-eeuwse Minton tegels.

Duitsland

Darmstadt: Museum Institut Mathildenhöhe - 12 maart tot 28 mei 2017 een tentoonstelling met Jugendstiltegels uit de collectie van Inge Niemöller. Naast Duitse tegels zijn er ook veel Britse exemplaren te bewonderen waaronder bloemtegels van William de Morgan. Bij deze tentoonstelling wordt een boek uitgegeven in het Engels en Duits. Een bezoek aan Darmstadt is zeker aan te bevelen. Naast de Jugendstilhuizen van de Kunstlerkolonie op de Mathildenhöhe is er ook

het bijzondere gebouw “Waldspirale” van de Oostenrijkse architect Friedensreich Hundertwasser uit 1990 te zien.

Wilhelm Joliet: Op de website is weer veel nieuws te vinden over Nederlandse tegels. De recentste aanvulling betreft 18e-eeuwse tegeltableaus in het restaurant Hoop op de Swaerte Walvisch in Zaandam.
<http://www.geschiedte-der-fliese.de/index.html>

Frankrijk

Ecouen: Musée National de la Renaissance - bij de reeds afgelopen tentoonstelling over keramiek in de renaissance is afgelopen zomer een fraai boek in het Frans verschenen. Masséot Abaquesne - L'éclat de la faïence à la Renaissance à € 32,-. Hierin komen ook de 16e-eeuwse tegels uitvoerig aan bod met veel foto's.

Spanje

Barcelona: Museu del Disseny - tentoonstelling Brick by Brick over bouwkeramiek. Tot 29-1-2017
Een fraaie catalogus in het Spaans, Brick by Brick, 240 bladzijden, is verkrijgbaar voor € 22.
<http://ajuntament.barcelona.cat/museudeldisseny/en>.

Portugal

Nieuwe boeken (zie ook Vrienden in den Vreemde):
- Augusto Moutinho Borges (red.) - Convento de Santa Teresa de Jesus de Carnide: O Falar das Pedras (uitgegeven door de Confraria de São Vicente de Paulo in 2016), met een hoofdstuk van de hoofdredacteur over de tegels.
- Francisco Queiroz - Os Catálogos da Fábrica das Devesas (Chiado Editora, 2016). Amigos do Museu Nacional do Azulejo 2003-2015, een fraai geïllustreerd boekwerk van onze Portugese tegenhanger over hun eigen geschiedenis en hun schenkingen aan het museum (€ 12).
- Het Museu Nacional do Azulejo heeft een nieuwe gids, ook in het Engels. De behandeling van de tegels is chronologisch gebleven, maar er is geen expliciete indeling meer naar stijlperiodes. Hij is groter en mooier dan de vorige, maar ook duurder (€ 32).

Polen

Piotr Ozcko is actief op het gebied van Nederlandse tegels in Polen. Samen met Jan Pluis heeft hij een inventarisatie gemaakt van de nog aanwezige Nederlandse tegels. Tijdens de Polen excursie zal een deel van deze tegels worden bezocht. Hierbij een link naar een Engelse samenvatting in het 8^e nummer van Codart Ezine van het boek dat Piotr Ozcko schrijft. Zeer aan te bevelen voor de Polengangers.
<http://ezine.codart.nl> en dan “Curators Project “*Dutch Tiles in Poland*.”

Oproep

Redacteur Vriendennieuws gezocht

Het bestuur is op zoek naar een nieuwe redacteur voor Vriendennieuws. Vriendennieuws verschijnt in februari en september en de rol van de redacteur bestaat uit het verzamelen van kopij, het zonnig redigeren van de ontvangen stukken en het in één document aanleveren van de kopij met bijbehorende foto's aan Tonny Pijper, die al sinds jaar en dag de lay-out verzorgt.

Hebt u interesse? Neem dan contact op met Marianne Florschütz (marianne.florschutz@kpnmail.nl of 0611051893)

Vriendennieuws digitaal

Wenst u Vriendennieuws digitaal te ontvangen, mail dan naar markvanveen@planet.nl.

If you would like to receive the newsletter of the Friends of the Dutch Tile Museum, please send an email to markvanveen@planet.nl

Möchten Sie die Freunde-Nachrichten des Vereins digital empfangen, bitte schreiben Sie ein E-mail zu markvanveen@planet.nl

Advertenties en informatie

Voor winkels, ateliers en bedrijven is er de mogelijkheid om in het Vriendennieuws te adverteren. Het gaat dan om 1/8 pagina, die twee keer wordt geplaatst (in februari en september). Het tarief is €125.

Informatie voor het volgende Vriendennieuws (september 2017) kunt u voor 1 augustus 2017 sturen naar Marianne Florschütz marianne.florschutz@kpnmail.nl

Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum krijgen op vertoon van de vriendenkaart 10% korting op aankopen in de museumwinkel, met uitzondering van boeken.

KELLY WITTEVEEN RESTAURATIE & DECORATIE

*Specialist in Conservatie en Restauratie
van keramiek en glas*

Sperwer 8
7132 EM
Lichtenvoorde

+31 (0)6 - 21 92 63 53
info@restauratiedecoratie.nl
www.restauratiedecoratie.nl

Antieke Tegels De Duif Heino

www.antieketegelsdeduif.net

Piet Borghardt
Tel +31 (0)572 355022
Mob. 06 3050 4723
borghardt@hetnet.nl

REGTS ANTIEKE TEGELS

8911 DZ LEEUWARDEN
+31 (0) 85 060 1272
INFO@ANTIEKETEGEL.NL
WWW.ANTIEKETEGEL.NL
GEOPEND OP AFSpraak

VHOK
koninklijke
vereniging van
handelaren in
oude kunst
in nederland

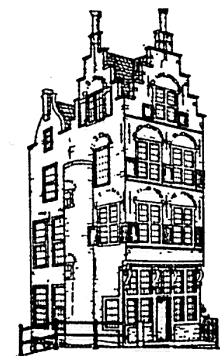
FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIEKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

*Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650*

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

KOOS ROZENBURG ANTIQUITEITEN

*Spec. tegels en delfts blauw
uit de 17e en 18e eeuw*

*ook: vroeg ijzer,
meten en wegen,
oude schaatsen*

DELFT
MARKT 2
2611 GT
015 2147828

KRAMER KUNST & ANTIEK IN- EN VERKOOP VAN ANTIEKE EN NIEUWE TEGELS

PRINSENGRACHT 807 / 1017 KA AMSTERDAM
+31(0)20 626 11 16 / INFO@ANTIQUE-TILESHOP.NL
WWW.ANTIQUE-TILESHOP.NL

Uw advertentie hier ?

ROB MICHIELS AUCTIONS

EEN INTERNATIONAAL VEILINGHUIS
MET EEN PASSIE VOOR TEGELS!

ONZE VOLGENDE VEILING EUROPESE
KERAMIEK VINDT PLAATS OP
24 EN 25 JUNI 2017.

DE CATALOGUS VINDT U STEEDS TERUG OP
WWW.ROBMICHIELS.COM

GENTHOF 9, 8000 BRUGGE, BELGIË
TEL.: +32 (0)50 343603